

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2000/60/EF om fastlæggelse af en ramme for Fællesskabets vandpolitiske foranstaltninger, direktiv 2006/118/EF om beskyttelse af grundvandet mod forurening og forringelse og direktiv 2008/105/EF om miljøkvalitetskrav inden for vandpolitikken

(COM(2022) 540 final — 2022/0344 (COD))

(2023/C 146/07)

Ordfører: **Arnaud SCHWARTZ**

Anmodning om udtalelse	Europa-Parlamentet, 19.1.2023 Rådet, 24.1.2023
Retsgrundlag	Artikel 192, stk. 1, i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Kompetence	Sektionen for Landbrug, Udvikling af Landdistrikterne og Miljø
Vedtaget i sektionen	3.2.2023
Vedtaget på plenarforsamlingen	22.2.2023
Plenarforsamling nr.	576
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	156/01/06

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg (EØSU) bakker kraftigt op om Kommissionens forslag om at tilføje en række vigtige vandforurenende stoffer til listen over prioriterede stoffer for overflade- og grundvand, som vil blive anvendt til at vurdere den kemiske tilstand i henhold til vandrammedirektivet. Medlemsstaterne skal overvåge deres tilstedeværelse i vand og sikre, at kvalitetsstandarderne ikke overskrides. Forslaget er flere år forsinket og er et velkomment forsøg på at ajourføre vurderingen af vandets kemiske tilstand.

1.2. EØSU påpeger, at rent vand er afgørende for vores samfund og for miljøet samt for socioøkonomiske aktiviteter. En stærk ramme for vandbeskyttelse, der fokuserer på at nedbringe forureningen ved kilden, vil gavne økosystemerne, brugere af rekreative vandområder og industrien samt sikre rent drikkevand til en overkommelig pris.

1.3. Selv om der er omkostninger forbundet med initiativet, f.eks. til spildevandsrensning, understreger EØSU, at de opvejes ved fordelene ved ikkeforurenet vand, da man eksempelvis undgår eksponering for skadelige kemikalier, og fordi der er mindre behov for rensning for at overholde drikkevandsstandarderne. Ændringer i brugsmønstrene for skadelige stoffer med henblik på at reducere deres tilstedeværelse i vand kan også medføre sidegevinster såsom reduceret eksponering af arbejdstagere i fødevarerindustrien for skadelige pesticider.

1.4. Der bør gøres mere for sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen. EØSU anmoder om, at der udarbejdes specifikke retningslinjer for industrier, der anvender vand med forskellige stoffer i produktionsprocesserne.

1.5. EØSU anbefaler, at medlemsstaterne gør mere for at indsamle, organisere og fortolke vanddata og sætter behovet for miljødata øverst på deres prioriteringsliste. Det er vigtigt at reducere forsinkelser i dataindsamlingen og sikre specifikke indikatorer på tværs af medlemsstaterne.

1.6. Mere end 60 % af de europæiske vandområder har stadig ikke nogen god kemisk tilstand i henhold til vandrammedirektivet ⁽¹⁾, men dette giver ikke det fulde billede af spørgsmålet, da den nuværende vurdering ikke tager højde for virkningerne af kemiske blandinger, der kan forekomme, selv når forurenende stoffer er til stede på »sikre« niveauer. Der bør gøres mere for at evaluere og overvåge de kombinerede stoffers indvirkning på miljøet og menneskers sundhed.

1.7. Der findes stadig forbudte pesticider i europæiske vandområder. EØSU understreger, at overvågningsforanstaltninger, herunder ophør af ulovlig anvendelse og undtagelser, fortsat skal være gældende i de medlemsstater, hvor der påvises for store mængder, selv om disse stoffer er blevet fjernet fra listen som prioriterede stoffer på EU-plan.

1.8. Vand er en afgørende, men stadig mere knap ressource. To tredjedele af de europæiske borgere anser vandkvaliteten og/eller -mængden i deres land for at være et alvorligt problem ⁽²⁾. For at sikre en vellykket gennemførelse af verdensmål nr. 6 »Sikring af adgang til vand og sanitet for alle« og for at undgå fremtidige kriser skal disse bekymringer behandles hurtigst muligt. Det bør være en prioritet for medlemsstaterne at lette adgangen til tilstrækkelige ressourcer, udstyr og menneskelige ressourcer, samtidig med at kontrolinstitutionerne styrkes, og antallet af kontrolinspektører øges.

1.9. EØSU opfordrer også EU-institutionerne til at begynde at behandle vand som en prioritet og udvikle en »blå EU-pagt«: En helhjertet indsats for at foregribe behov, bevare vandressourcer og på passende vis håndtere de relaterede udfordringer ved hjælp af en omfattende og koordineret køreplan, der fastsætter ambitiøse mål og tiltag i kombination med aftalte delmål. EØSU vil fremsætte konkrete forslag til en blå EU-pagt i løbet af 2023.

2. Baggrund

2.1. Revisionen af listerne over forurenende stoffer i overfladevand og grundvand i Kommissionens forslag til direktiv om ændring af vandrammedirektivet, direktivet om miljøkvalitetskrav og grundvandsdirektivet har til formål at løse to hovedproblemer:

- Listerne over prioriterede stoffer er ufuldstændige og forældede og yder ikke tilstrækkelig beskyttelse af økosystemer og menneskers sundhed mod risici som følge af vandforurening.
- Der er for store forskelle mellem de forurenende stoffer og de kvalitetsstandarder, der fastsættes på nationalt plan. Det er besværligt at indberette data, da systemet ikke er tilpasset den moderne teknologi. Proceduren for revision af listerne over prioriterede stoffer tager alt for lang tid.

2.2. For overfladevand foreslås det i revisionen at tilføje 24 individuelle stoffer (pesticider, lægemidler og industrikemikalier) og en gruppe på 24 per- og polyfluoralkylstoffer (PFAS) til listen over prioriterede stoffer for overfladevand samt at ændre miljøkvalitetsnormen for 16 stoffer, der allerede er opført på listen, og fjerne fire stoffer, der ikke længere anses for at udgøre en trussel på EU-plan. Desuden indføres der en grænseværdi for pesticider i overensstemmelse med bestemmelserne for grundvand.

2.3. For grundvand foreslås det, at en gruppe på 24 PFAS, to slags antibiotika og en række metabolitter af pesticider tilføjes i bilag I til grundvandsdirektivet med EU-dækkende grænseværdier. Desuden indføres der en grænseværdi for lægemidler. Et lægemiddel tilføjes i bilag II til grundvandsdirektivet, hvilket betyder, at medlemsstaterne skal overveje at indføre en national grænseværdi.

2.4. Kommissionen vil udvikle en metode til overvågning af mikroplast og gener for antimikrobiel resistens med henblik på at opføre dem som forurenende stoffer i fremtiden.

2.5. For at forbedre overvågningen af grundvandsforurenende stoffer er proceduren med »observationslisten« gjort obligatorisk for grundvandsovervågning.

2.6. Standarderne for forurenende stoffer, der reguleres på vandløbsoplandsniveau, er blevet harmoniseret og vil blive medtaget i vurderingen af den kemiske tilstand.

⁽¹⁾ EEA, Rapport No 7/2018, European waters: Assessment of status and pressures 2018.

⁽²⁾ European Water Association (EWA), Water Manifesto.

2.7. Medlemsstaterne skal overvåge østrogene stoffer ved hjælp af virkningsbaserede metoder over en periode på to år sideløbende med konventionel kemisk overvågning af tre østrogene stoffer. Definitionen af miljøkvalitetsstandard i vandrammedirektivet ændres, så den omfatter virkningsbaserede udløsningsværdier, der anvendes til virkningsbaseret overvågning.

3. Generelle bemærkninger

3.1. Mere end 20 år efter vedtagelsen af vandrammedirektivet er vandforurening fortsat et udbredt problem i Europa med negative indvirkninger på vandlevende organismer, brugen af vand til rekreative formål samt drikkevandsforsyningen. Det udgør også et problem for landbruget og industrien. To tredjedele af overfladevandområder og en fjerdedel af grundvandsforekomster i Europa har stadig ikke nogen god kemisk tilstand ⁽³⁾, men dette vurderes kun i forhold til en lille undergruppe af forurenende stoffer og afspejler ikke vandforureningens fulde omfang.

3.2. Vandforurening medfører store omkostninger for samfundet, som anslås til 22 mia. EUR om året, hvori der kun medregnes næringsstofforurening ⁽⁴⁾. Selv om princippet om, at forurenere betaler, er nedfældet i EU-traktaterne, er det stadig ikke gennemført fuldt ud, hvilket betyder, at omkostningerne ved forurening i vid udstrækning bæres af skatteyderne ⁽⁵⁾. Menneskers og miljøets eksponering for skadelige stoffer er forbundet med store omkostninger, og det er dyrt at rense og behandle forurenede vand. Alle bestræbelser skal derfor rettes mod at forebygge forurening ved kilden.

3.3. Truslen fra kemiske cocktaileffekter på vandlevende organismer og menneskers sundhed er et anerkendt problem, og manglerne i den nuværende overvågnings- og rapporteringsramme var et af de centrale problemer, som den igangværende revision skulle løse. Der bør tages hensyn til resultater og anbefalinger fra det videnskabelige samfund, f.eks. inden for rammerne af EU's SOLUTIONS- og NORMAN-projekter.

3.4. Listerne over forurenende stoffer fra overfladevand og grundvand bør revideres henholdsvis hvert fjerde og sjette år. Den nuværende revision er forsinket, da de seneste revisioner fandt sted i 2013 og 2014 for henholdsvis overflade- og grundvandsforurenende stoffer. Det betyder, at de nye prioriterede stoffer først vil indgå i vurderingen af den kemiske tilstand i den fjerde cyklus af forvaltningsplanerne for vandløbsoplønde med en foreslået overholdelsesfrist i 2033. I betragtning af det dystre billede, der tegner sig af vandkvaliteten i Europa, og den kendsgerning, at de foreslåede stoffer allerede har vist sig at være problematiske for hele EU, opfordrer EØSU indtrængende til, at der straks træffes foranstaltninger for at reducere koncentrationen af disse og andre forurenende stoffer i alle EU's vandområder. EU skal reagere hurtigere på videnskabelig viden om vandforurening og omsætte denne til retlige foranstaltninger og løsninger. Adgang til domstolsprøvelse på miljøområdet er også afgørende, og medlemsstaterne og EU bør sikre effektive og hurtigere retslige og administrative procedurer ⁽⁶⁾.

3.5. EØSU støtter tilføjeelsen af nye forurenende stoffer til listen over prioriterede stoffer for overflade- og grundvand. Listerne kræver ikke blot, at medlemsstaterne reducerer udledningen af disse stoffer i miljøet, men udløser også foranstaltninger i henhold til andre direktiver ⁽⁷⁾. Hvis listerne imidlertid ikke er ajourførte eller er for snævre, risikerer miljøindsatsen at blive begrænset. Samtidig er forurenende stoffer i vid udstrækning blevet tilføjet som individuelle stoffer, uden at der tages hensyn til effekten af kemiske blandinger.

3.6. EØSU glæder sig over, at PFAS er blevet tilføjet som en gruppe på 24 stoffer med en grænseværdi for gruppen, og glæder sig også over indførelsen af en grænseværdi for pesticider i overfladevand samt en grænseværdi for lægemidler i grundvandet. Selv om nogle af disse grænseværdier kan være for høje til at yde beskyttelse, er det i overensstemmelse med ambitionen i kemikaliestrategien for bæredygtighed om at regulere stoffer som en gruppe. Der bør dog også udvikles sådanne grænseværdier for andre grupper af stoffer, herunder bisphenoler, pyretroider og neonikotinoider.

⁽³⁾ EEA, rapport nr. 9/2021, Drivers of and pressures arising from selected key water management challenges: A European overview.

⁽⁴⁾ Kommissionen, Green taxation and other economic instruments — Internalising environmental costs to make the polluter pay.

⁽⁵⁾ Revisionsretten, særberetning 12/2021 Princippet om, at forurenere betaler: inkonsekvent anvendelse på tværs af EU's miljøpolitikker og foranstaltninger.

⁽⁶⁾ EØSU's udtalelse *Anvendelse af Århuskonventionen — Adgang til klage og domstolsprøvelse på miljøområdet*, EUT C 123 af 9.4.2021, s. 66.

⁽⁷⁾ Eksempelvis skal godkendelser i henhold til forordningen om plantebeskyttelsesmidler revideres, hvis den kemiske tilstand i henhold til vandrammedirektivet er i fare.

3.7. Selv om pesticider er forbudt, kan de fortsat være til stede i miljøet, hvor de udgør en trussel mod vandlevende organismer og menneskers sundhed, enten gennem lovlige undtagelser, ulovlig anvendelse, eller fordi stoffet er svært at nedbryde. Langt størstedelen af de pesticider, der påvises i vand i nogle medlemsstater, er ikke tilladt, herunder DDT, lindan, atrazin og endosulfan⁽⁸⁾. Det er afgørende, at overvågningen og bestræbelserne på at reducere deres tilstedeværelse fortsætter.

3.8. Det foreslås tillige at lade artikel 16 i vandrammedirektivet udgå, med den begrundelse at den er forældet. Dette er dog kun delvis korrekt, fordi sletningen vil indebære en afskaffelse af fristen på 20 år for udfasning af prioriterede farlige stoffer. Udfasningsforpligtelsen, som er et af hovedmålene med vandrammedirektivet, kan kun håndhæves, hvis den er knyttet til en klar frist. Under det eksisterende vandrammedirektiv er udfasningsforpligtelsen allerede i vid udstrækning blevet tilsidesat. Jo mindre konkret den bliver, jo flere myndigheder vil forsøge at ignorere den. Dette vil udgøre en alvorlig svækkelse.

3.9. Under henvisning til tilgangen »ét stof, én vurdering« i kemikaliestrategien for bæredygtighed tildeler forslaget Det Europæiske Kemikalieagentur (ECHA) en central rolle med hensyn til at overtage en række ansvarsområder fra GD ENVI og Det Fælles Forskningscenter med hensyn til at udpege vandforurenende stoffer og de tilhørende kvalitetsstandarder. Eftersom ECHA primært beskæftiger sig med kemikalier, der er reguleret i henhold til forordningen om registrering, vurdering og godkendelse af samt begrænsninger for kemikalier (REACH), som ikke omfatter pesticider og lægemidler, opfordrer udvalget ECHA til at styrke sin (juridiske og tekniske) kapacitet inden for lægemidler og pesticider, så det bliver udrustet til at varetage sine nye opgaver. EØSU anbefaler tillige, at ECHA i denne forbindelse samarbejder med kvalificerede partnere, herunder på regionalt plan, f.eks. universiteter og deres laboratorier.

3.10. Der bør gøres mere for sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen, navnlig inden for landbrugsfødevarersektoren. EØSU anmoder i den henseende om, at der udarbejdes specifikke retningslinjer for industrier, der anvender vand med forskellige stoffer i produktionsprocesserne.

4. Særlige bemærkninger

4.1. EØSU glæder sig over, at overvågningsdata og den deraf følgende status skal stilles til rådighed for Det Europæiske Miljøagentur og offentligheden mindst én gang om året i stedet for hvert sjette år, som det tidligere var tilfældet. Dette vil give et mere ajourført billede af de europæiske vandområders tilstand og de fremskridt, der er gjort med hensyn til at nå vandrammedirektivets mål.

4.2. EØSU bifalder bestemmelsen om at anvende virkningsbaserede metoder til overvågning af østrogene stoffer. Dette vil opfange virkningen af alle østrogene stoffer med lignende virkninger og ikke kun af de tre østrogene stoffer, der overvåges ved hjælp af konventionelle kemiske teknikker. Mens medtagelsen af grænseværdier i definitionen af miljøkvalitetsstandarder åbner mulighed for at indføre virkningsbaseret overvågning af blandingseffekter i den fremtidige vurdering af kemisk tilstand, bør Kommissionen tillægges beføjelser til at fremsætte delegerede retsakter med henblik på at kræve yderligere anvendelse af virkningsbaseret overvågning.

4.3. Kvalitetsstandarderne for glyphosat er blevet fastsat, inden Den Videnskabelige Komité for Sundheds- og Miljørisici og Nye Risici (SCHEER) har afgivet endelig udtalelse, uden at der er tegn på, at de vil blive revideret efter den endelige videnskabelige udtalelse, hvilket betyder, at der ikke tages hensyn til input fra civilsamfundet i forbindelse med høringen af SCHEER-komiteén. I SCHEER bør der også tages hensyn til civilsamfundets mening⁽⁹⁾ i denne endelige udtalelse. Det er endnu ikke for sent, da processen for revision af miljøkvalitetskravene (EQS) for glyphosat stadig er i gang som krævet i vandrammedirektivet. Dette bør danne grundlag for Kommissionens forslag om fastsættelse af tærskelværdier for overfladevand.

4.4. EØSU mener ikke, at de enkelte miljøkvalitetskrav for pesticider bør være højere end det foreslåede parameter »samlede pesticider« (0,5 µg/l)⁽¹⁰⁾. Derfor bør de foreslåede miljøkvalitetskrav for fersk overfladevand, der ikke anvendes til indvinding af drikkevand (86,7 µg/l), ikke finde anvendelse. Med udgangspunkt i forsigtighedsprincippet anbefaler EØSU i stedet, at de foreslåede miljøkvalitetskrav for overfladevand, der anvendes til indvinding af drikkevand (0,1 µg/l), bør omfatte al fersk overfladevand. Miljøkvalitetskravene for »andet overfladevand« bør derfor ændres til 0,01 µg/l i henhold til praksis med at anvende en størrelsesorden lavere tærskelværdier for »andet overfladevand« i forhold til »fersk overfladevand«.

⁽⁸⁾ PAN Europe and Ecologistas en Acción, Ríos hormonados: Contamination of Spanish Rivers with Pesticides.

⁽⁹⁾ Joint NGO analysis of the European Commission's proposal for a revised list of priority substances for surface and groundwater.

⁽¹⁰⁾ COM(2022) 540 final, bilag I.

4.5. Den individuelle grænseværdi for pesticider i grundvandet er baseret på, hvad der var muligt at analysere ved hjælp af analyseteknikker i 1990'erne⁽¹⁾. Der er sket tekniske fremskridt siden da, og det er nu muligt at påvise lavere koncentrationer. I overfladevand er der allerede fastsat lavere grænseværdier for flere pesticider. EØSU beklager, at Kommissionen ikke har revideret den individuelle grænseværdi for pesticider i forbindelse med revisionen af forurenende stoffer i overflade- og grundvand. For grundvand anvendes der en vilkårlig tærskel på 0,1 µg/l for plantebeskyttelsesprodukter baseret på analytiske teknikker, og der findes nu forbedrede teknikker, der gør det muligt at stille videnskabelige oplysninger til rådighed med henblik på at fastsætte tærskler baseret på den faktiske risiko, der er forbundet med de forskellige stoffer.

4.6. Der mangler fortsat indikatorer til overvågning af grundvandssystemernes sundhed, f.eks. temperatur, på trods af at videnskaben allerede leverer et solidt grundlag til fastsættelse af relevante kriterier. EØSU undrer sig over, at Kommissionen ikke har medtaget sådanne relevante kriterier i sit forslag. Sådanne kriterier bør tilføjes i bilag I til grundvandsdirektivet i overensstemmelse med betragtning 20 og artikel 4, stk. 5, i grundvandsdirektivet og være i overensstemmelse med de grundvandsrelaterede anmodninger i Europa-Parlamentets beslutning om gennemførelsen af EU's vandlovgivning (17.12.2020).

Bruxelles, den 22. februar 2023.

Christa SCHWENG

Formand

for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽¹⁾ Jf. bemærkninger fra EMA i Guideline on assessing the environmental and human health risks of veterinary medicinal products in groundwater og fra EEA i ETC/ICM Report 1/2020: Pesticides in European rivers, lakes and groundwater — Data assessment.